יהושע איתן
קבלן שם בב איתן
רח' קרן קיימת 15 ק. מוצקין
04-760839
מברך את לקוחותיו
גמר חתימה טובה

לב העיר

גליון 298 ■ יום שלישי 6/10/92 ט' בתשרי תשנ"ג ■ המחיר: 1.30 ש"ח כולל מע"מ ■ המערכת: מרכז צבר קרית ביאליק טל. 04-709610

מרפדיית בן ציון

מבצע חידוש סלונים
עד 18 תשלומים בכרטיסי אשראי
נגיע אליכם לייעוץ חינם!
אזור תעשיה קרית ביאליק
טל' (24 שעות ביממה) 767880

טעינו, תעתענו, אשמנו, בגדנו, גזלנו, דיברנו דופי, העוינו והרשענו, זדנו, חמסנו, טפלנו שקר, יעצנו

גמר חתימה טובה

אשמנו, בגדנו, גזלנו, דיברנו דופי, העוינו והרשענו, זדנו, חמסנו, טפלנו שקר, יעצנו

341487 טל' 3 - 7085[illegible]

יום ר' ט' בתשרי תשמ"ח 2.10.87

נתקע בשופר גדול לחרותנו

משפחת בר ששת מורכבת משושלת ארוכה של יוצרי שופרות, כל כך ארוכה, עד שהדור הנוכחי, צביקה, לא זוכר כבר כמה דורות יש מאחוריו. שופר על שום מה ולמה ואיך מייצרים אותו ומה ההבדל בין שופר לשופר הוראות שימוש ותקיעה

מאת: שושן מנולה

יקר ייחודו של ראש השנה כיום הדין בא לביטוי במצוות תקיעת השופר העומדת במרכז היום הקדוש. "יום תרועה יהיה לכם ושבתון זיכרון תרועה", אלה ההגדרות לראש השנה בתורה. וחז"ל פרשו את המקראות הללו כעוסקים בחול ובשבת, כלומר: כאשר חל ראש השנה באחד מימות החול, הרי הוא יום תרועה שכן תוקעים במהלכו בשופר, ואילו כאשר חל ראש השנה בשבת, שאז אין תוקעים בשופר, הרי הופך "יום תרועה" ל"זכרון תרועה" בלבד.

זה מוכר לך מאיפה שהוא?

בוודאי אומר צביקה בר ששת דור מי יודע כמה של עושי שופרות. שושלת בר ששת מתחילה אי שם במאה ה-14 בגלות ספרד. עם הגירוש ירדו בני בר ששת לספרד ומשם למרוקו עד היום בו החליטה המשפחה לעלות לארץ הקודש ולגור בה.

במרוקו המשיכה המשפחה בעסקי הקרניים בעיקר מסרקות וכמוצר לוואי עשו את השופרות. אבי המשפחה מאיר בר-ששת הגיע לישראל יחד עם עוד 4515 עולים על סיפון ה"אקסודוס", "יציאת אירופה 1947" המפורסמת, שנעצרה ע"י הבריטים ומעפיליה לא הורשו לרדת לחוף. מאוחר יותר דאגה ה"הגנה" להביאם לארץ מי בדרך לגאלית ומי בדרך לא דרך. בר-ששת הגיע לישראל ב-1948 התיישב בחיפה ובלא היסוסים רבים פתח בית מלאכה לשופרות; יחד עם אביו ניסים בר-ששת. פרנסה לא צמחה למשפחה מ"התחביב" ומאיר נאלץ לעבוד במקביל במפעל המלט "נשר" שבמבואותיה המזרחיים של חיפה.

עם התחזקות היהדות האמריקאית והתעצמותה החל ענף השופרות בארץ לפרוח והמשפחה הופכת ל"יצרן" השופרות מהגדולים במדינה. באופן טבעי נזכר צביקה כשהשתחררתי מהצבא פניתי לעסקי השופרות.

מכל המקצועות המודרניים שקיימים דווקא שופרות, זה לא נראה לך מיושן מדי?

לא בהחלט. ראשית זהו מקצוע יחודי ושנית תקיעת שופר זהו אחד הדברים החשובים בראש השנה מלבד העובדה שאלו יומיים של חג. אחד הדברים שמציין את החג הזה הוא תקיעת השופר.

מה כל כך יחודי בקרני הכבשים הללו, נשמע לי דווקא די פשוט?

הקרן שמגיעה לארץ היא קרן של אייל גולמית. האייל למעשה הוא כבש זכר בן שנה לא פחות משנה, כי עד אז הוא לא נחשב זכר. חלק מהקרניים אני מקבל, חלק אני אוסף וחלק מייבא מאפריקה. לפעמים הדבר כרוך בנסיעות רבות בחיפושים אחר קרניים, זה סיפור די מסובך. בכלל כל המקצוע הזה הוא בעייה אחת גדולה, כי אני גם זה שאוסף את הקרניים, גם זה שמייבא אותם, גם זה שמייצר אותם, גם זה שמוכר אותם, גם זה ששולח אותם לחו"ל וגם זה שגובה את הכסף. הכל "גם אני", זה לא עסק תעשייתי כאן אין מכונה שמייצרת, כל קרן זו בעייה בפני עצמה.

כלומר אתה משקיע בקרן. בטוחה, נשמע כמעט כמו איזה פרסומת ברדיו.

הקרן עוברת הרבה תהליכים מרגע שהיא מגיעה לידיי, אני מיישר אותה לאחר מכן מגיע שלב הגירוד ואז או שהשופר תקין וממשיכים או שהוא פסול ואין כבר מה לעשות.

פסול?

כן, נקב קטן והשופר פסול אז אין מה לעשות, אני חותך לשניים וזורק. לפעמים אני מוכר את הקרן לגני ילדים למטרות תצוגה על מנת שילמדו על השופר.

הלאה, גירדת, עכשיו?

אחרי שאני מגרד אני מלטש ורק אחרי שהשופר מלוטש אני בונה פיה. לאחר מכן אני בונה תיבת תהודה, מכיוון שבכל אופן השופר הוא כלי נגינה. יש שופרות קלים ויש לא. ישנם שופרות סטנדרטיים המגיעים בדרך כלל לחנויות בעיר ולא משקיעים בהם הרבה עבודה ויש גם כאלה שאני מוכר אצלי ובהם אני משקיע ממש הרבה מאוד עבודה.

שופר זה שופר לא? מה כבר ההבדל מלבד המחיר?

הבדל של יום ולילה. שופר שעובדים עליו הרבה שהוא מיוחד הוא שופר "לבעל תוקע" בעל איכות צליל אחרת לגמרי מהסטנדרטי, צורת צליל, קלות תקיעה אין החלפת קולות באמצע התקיעה, ממש תענוג.

תענוג יקר?

מחיר שופר נע מ-30 שקל עד 300 שקל.

יש חשיבות לסלסול הקרן?

הסלסול כבר שייך לסוגי שופרות שונים וכל יהדות וצורת השופר שלה.

תוך כדי דיבור, שולף צביקה שופרות שונים ומניח על גבי שולחן. מתברר שהחלוקה העדתית לא פסחה אף על השופר ואין דין שופר פולני כדין זה הצפון אפריקאני, ללמדך שהעסק למעשה די מורכב ואולי עד שנות האלפיים ימציאו את "שופר הטורבו". אמור לי מהו שופרך ואומר לך מי אתה, מאין אתה בא ובעיקר לאן אתה הולך וצביקה בוחר דווקא ללכת לתימן.

השופר התימני, מרים צביקה, שופר קטן בידו, עשוי מקרן אייל קצוץ קנה שעובר למעשה רק תהליך של קדיחה. לשופר התימני יש קול נמוך מאוד, טבעי לא מעובד ובנוסף לכך חייבים להדגיש שחלק מיהודי תימן אוהבים דווקא לתקוע בקרן של דישון שהיא קרן ארוכה מאוד מעל מטר.

כשר?

כן. ישנן ארבע חיות טהורות שמקרניהן מכינים שופרות: האייל, הדישון, היחמור והעל.

קרן הדישון כשרה גם ללא תימנים שבוחרים לתקוע בה אבל היא לא מהודרת מספיק. כמו זו של האייל, כך שאם יש בנמצא שופר של אייל צריכים לתקוע בו ולא בזה של הדישון. עובדה שהיום גם התימנים עוברים לאט לאט לתקוע בשופר עשוי מקרן של אייל. זהו למעשה "הידור מצווה". לעומת האחרים שהם מבחינת "לצאת לידי חובה", אצלנו זה מתבטא בכך שאנו מייצרים 99% שופרות של אייל ואחוז אחד של שופרות תימניים קרי דישון. התימנים דרך

אגב קוראים לו בטעות קרן של יעל אך זה לא נכון מכיוון שקרן היעל נראית אחרת לגמרי.

בעדה האשכנזית הסיפור שונה. במיוחד אצל הפולנים התוקעים בשופר בדיוק כמו... המרוקאים. שופר בעל קרן שטוחה לגמרי מהתחלה עד הסוף. ההבדל היחידי בין שופר "מרוקאי" ל"פולני" מתבטא רק בשינוי הקול מכיוון שקיים אילוץ של הקרן בגלל צורתה השטוחה. הפולנים התרגלו לשמוע בבית אבא צליל שופר מיוחד והיום הם מבקשים שאני אתאים להם שופר בעל צליל זהה לזה שהם שמעו בבית.

כלומר שופר שטוח צליל שטוח, שופר מסולסל צליל מסולסל?

לא, לא הסלסול זה כבר סיפור אחר. ישנם סוגים שונים של כבשים שלהם קרניים שונות. יש שטוחות ויש מסולסלות. יהודי מרוקו תוקעים באותה צורת שופר כמו זה שתוקעים בו הפולנים אבל הקול שונה. אפשר לקחת קרן מסולסלת ולמתוח אותה ע"י חום ועוד מספר חומרים שהם מבחינת סודות המקצוע. זו טכניקה מיוחדת שפיתחתי.

לשופר המרוקאי השטוח יש קול נמוך מאוד ולשופר האשכנזי השטוח יש קול גבוה מאוד, אפשר לומר שפילו קול בוכה. וכל זה בגלל צורת עיבוד הקרן שהיא קצת שונה וגם בעצם העובדה שמדובר בסוג אייל שונה. בצפון אפריקה יש זן אחר, אייל בעל זכרות הרבה יותר גדולה ואז תיבת התהודה גבה יותר גדולה בפנים. עושים מקרן כזו שופר באופן טבעי ייצא שופר קול נמוך מאוד תיבת התהודה קטנה יד והקידוח ארוך מאוד פן טבעי יצא לשופר גבוה מאוד. כל לות כשרים, גם הנמוך הגבוה.

פר נוסף הוא השופר דדי" הדומה ל"סורי" מר בצורתו הטבעית עובר תהליך ניקוי ר קילוף והברקה קידוח לא ישר דבר פיע על הקול. ככל פר קצוץ יותר, חתוך ומתקרב לתיבת רה שלו יהיה לו קול מאוד.

זר הדגמה קצרה שת אוזניים מסדר ה את השופרות ה רבה כיאה לאביזר

קדוש ויחודי שחס וחלילה לא יתקלקל.

אפשר לתקן שופר?

לא. ושוב פעם לא. שופר אסור לתקן. בעצם אם יש לו חור אז אפשר לחתוך ולעשות פיה חדשה אבל הוא כבר לא יהיה כשר כי שופר כשר צריך להיות באורך של "שלושה טפחים" מינימום. "בעל תוקע" מחזיק בשופר טפח אחד וחייב להשאיר לו עוד שניים שיראו. אחד מלמעלה ואחד מלמטה.

ואיך יבחין הקונה, שהשופר אינו פגום?

או, מסביר צביקה שלדידו הוא מציין טביעת עין ממטר מספיקה לקבוע את כשרות "המוצר", צריך למלא את השופר בחומץ או במים או בכל חומר נוזלי עדיף בעל אחוז אלכוהול הכי גבוה שאפשר. ממלאים את השופר כולו עד למעלה, סותמים את הפיה כשלוש עד ארבע דקות ואז אפשר להבחין אם יש נזילה או דליפה מהשופר. רצוי לבדוק שופר ב"לחץ". אני בודק שופר בלחץ של 18 אטמוספרות ואז אני יודע אם הוא עומד או לא עומד בתקן.

ואז אפשר ללכת (לישון) או יותר נכון לתקוע בשקט?

בכל מקרה כשאני מוכר שופר אני נותן אחריות לכל החיים ואם מתקלקל השופר אני מחליף אותו. הבדיקה בתנאי "לחץ" תגלה תקלה שעלולה לקרות לשופר בעוד 4 שנים עד כדי כך.

מה הופך קרן של חיה מסויימת לכשר, מדוע לא להשתמש בקרני ראם למשל הנופלות מאליהן?

קרני הראם אינן קרניים. כל הקרניים של הבהמות הטהורות כשרות בתנאי שזה לא עצם אחד כמו אצל הראם. לדוגמא האייל הצפוני אין לו זכרות. כשקרניו נופלות אפשר לראות מיד שאלו לא קרניים אלא עצם אחת גדולה. קרן כשרה מחולקת לשני חלקים קרן שזו המעטפת החיצונית והזכרות התוכן, הפנים. כל הבהמות הטהורות הן כשרות להוציא ידי חובה את השור כי השור מזכיר לנו את "מעשה העגל" (הכוונה לפסל העגל מזהב שבנו בני ישראל במדבר, לאחר שהתייבשו מלחכות למשה ארבעים יום וארבעים לילה ש.מ.) ולכן לא תוקעים בשופר של עגל, או בגלגולו המבוגר כשור. יותר מזה, לא רק שכל החיות כשרות, אפשר לקחת דוגמא את העז "האיטלקים" תוקעים עד היום בשופר העשוי מקרן של עז.

הורגים את העז ולוקחים את הקרניים?

כל קרן בעלת זכרות, פשוט שוחטים את החיה לאכילת בשר ומשתמשים בקרן.

אתה למעשה מקיים מצווה שבעקיפין מבטיחה את חיי האדם על חשבון אותה חיה שמשלמת ביוקר על כך בחייה שלה?

נכון. אין מה לעשות אנחנו לא נועלים נעליים מעור חיה? לא אוכלים סטייקים? אי אפשר להפסיק את כל תעשיית הבשר בעולם! אם מסתכלים על כל העניין בפרופורציה הנכונה אוכלים יותר בשר מאשר תוקעים בשופרות לא?

שופר מול בשר מאז ומעולם?

לפחות מאז עקדת יצחק. עד היום בזמן תקיעת השופר אנו קוראים בסידור "תזכור לנו את מעשה עקדת יצחק".

וכל התעשיה הזו בשביל יומיים בשנה?

כן כי אנחנו העם היחידי שיש לו יומיים חג כמצווה והמצווה השניה היא תקיעת שופר.

היום נדמה שהשופר יצא מהקונטקסט הדתי שלו ויותר ויותר חילוניים, משתמשים בו לצרכים לאוו דווקא, הכתובים בתורה.

לא יודע, אני לא נכנס לנושא חילוני-יהודי, כי אני לא לזה ולא לזה. אפילו "הגשש החיוור" באו אלי לקנות שופר להצגה סרבתי ואמרתי להם לכו לקנות בחנות. אני לא צריך את זה לא אתי ולא מכובד. תקיעת שופר זו יראת כבוד ולא רק

אתה יכול לתקוע בשופר מתי שאתה רוצה רק לא בשבת. אפילו אם ראש השנה חל בשבת לא תוקעים. תוקעים בשופר גם ביום העצמאות, למרות שבבתי כנסת חרדיים לא תראה תקיעת שופר ביום העצמאות. מקובל לתקוע בשופר בשמחות, באירועים כדי לתת כבוד זה עניין של יראת שמיים

לפחות מאז עקדת יצחק. עד היום בזמן תקיעת השופר אנו קוראים בסידור "תזכור לנו את מעשה עקדת יצחק"

בראש השנה וביום כיפור. אתה יכול לתקוע בשופר מתי שאתה רוצה רק לא בשבת. אפילו אם ראש השנה חל ביום שבת לא תוקעים. תוקעים בשופר גם ביום העצמאות, למרות שבבתי כנסת חרדיים לא תראה תקיעת שופר ביום העצמאות. מקובל לתקוע בשופר בשמחות, בארועים כדי לתת כבוד זה עניין של יראת שמיים.

עד כדי כך שבכוח התקיעה לפתוח שערי רקיע?

ישנן הרבה אגדות על כך. אומרים גם שתקיעת שופר דוחה גזרות יש הרבה אמונות שאם נגזרה עלייך איזו גזרה וצריך לקרות לך משהו משמיים תקיעת השופר תדחה את הגזרה?

אז אתה ממליץ על שופר בכל בית יהודי?

כדי לתקוע צריך להיות "בעל תוקע" ושליח הציבור שתוקע בראש השנה בשופר הוא צריך להיות יהודי "נקי" כזה שבדק טוב טוב בציציות שלא דבק בו רבב.

עד כדי כך קשה לתקוע בשופר שצריך להתאמן כבר חודש לפני?

התקיעות ששומעים בחודש אלול הם של "הספרדים" האומרים "סליחות" ותוקעים במשך כל החודש, בוקר, בוקר. ה"אשכנזים" תוקעים רק בעשרת הימים האחרונים של חודש אלול, אבל גם מתאמנים כי בכל אופן צריך לתקוע בראש השנה כמאה קולות, מוקפים קהל זה לא פשוט!

התקיעות צריכות לצאת מסודרות תקיעה, שברים, תרועה. ואם טועים צריך לחזור מחדש זה בהחלט לא קל. "בעל תוקע" בכל אופן הוא הנציג של הקהל ועליו מוטלת המשימה לפתוח את שערי השמים. וכמו בכל הופעה צריך לחזור לפני ש"ההצגה", להבדיל אלפי הבדלות, תהיה מושלמת. אל תשכח שבכל אופן זהו כלי נגינה לכל דבר.

קורה שנתקבע לפעמים דווקא בשעה הגורלית?

לא השופר נתקע "בעל התוקע" נתקע ולא את השופר צריך להחליף.

אולי נגמר לו הכח בכל אופן מאה תקיעות.

אין כאן כוח בכלל לא. על תקיעת שופר נאמר שהיא חוכמה ולא מלאכה. זה גם לא עניין של ראות. אני יכול לתקוע גם בארבע שופרות בו זמנית. אבי שהוא חולה לב ועם המון בעיות רפואיות תוקע בשופר כמו אחד בן שמונה עשרה זו רק חכמה.

אתה נהנה מהעבודה?

שופר זו לא עבודה לחודש. זהו תהליך ארוך אני נוסע, מייבא, ממיין בהחלט לא פשוט. אם אני אקח עכשיו שופר אחד ואני אתחיל לעבוד עליו מהתחלה עד הסוף לא אגמור בחודש אחד אלא בממוצע של הרבה מאוד חודשים.

עד שימציאו תחליף אולי משהו סינטטי?

בר-ששת מזדעזע קשות מה זאת אומרת סינטטי כתוב בתורה בדיוק שחייב להיות קרן של אייל כל חיקוי אחר פסול.

אז שתהיה לנו שנה טובה עם תקיעה גדולה, טובה ומוצלחת, והעיקר שתהיה תקיעה כשרה.